

BLAISE PASCAL (1623-1662)

Aquest any celebrem el 400 aniversari del naixement de Pascal, un dels autors de referència de la ciència, del pensament i del cristianisme. Com a científic va trencar amb la “cultura científica” de la seva època: sabia que el raonament purament deductiu era improcedent en física; però també va trencar amb la “cultura teològica”, que es dedicava a raonar sobre els dogmes en comptes de llegir l’Evangeli i els Pares de l’Església. Si l’experimentació fonamenta la ciència humana, la revelació fonamenta la ciència divina. El paper de la raó és limitat en ambdós casos.

L’època de Pascal va estar marcada per importants discussions a propòsit de la renovació del cristianisme. El jansenisme - l’*Augustinus* de Janseni es de 1640 - sostenia un cristianisme exigent, però defensava també una consciència intensa dels drets de la persona humana i del pensament personal enfront de tot tipus d’absolutisme; els jesuïtes defensaven una acomodació del cristianisme a la cultura renaixentista i al probabilisme moral: dues concepcions del món fortament divergents, si no oposades. Pascal defensava la fidelitat als orígens i estava en contra de les posicions sostingudes pels jesuïtes - com es posà de manifest en les *Cartes provincials* -, però mai va acceptar les tesis dels jansenistes sobre la llibertat humana.

La seva concepció del cristianisme es troba articulada sobretot en els *Pensaments* - un miler de petits fragments que Pascal va escriure amb la intenció, presumiblement, d’escriure una *apologia* de la religió cristiana. En els *Pensaments* hi trobem els grans temes de la reflexió pascaliana: *els límits de la raó*: fe i raó pertanyen a dos ordres de coses diferents i irreductibles: la raó i el cor - les “raons del cor que la raó no entén”; *la grandesa i misèria de l’home*: en realitat, misèria de l’home sense Déu - criticada per Voltaire en les seves *Cartes filosòfiques* -. La consciència de la nostra misèria és la causa de la nostra grandesa, com la consciència de la ignorància era la causa de la saviesa en Sòcrates. La vertiable religió ha de donar compte de les contrarietats de la naturalesa humana, de la nostra misèria i grandesa. Per Pascal, la religió cristiana satisfà ambdues exigències. En punt les oportunitats són iguals a favor i en contra de la religió cristiana. La raó és incapaç de demostrar l’existència de Déu, igual que de negar-la - com ho era per a Kant - però la vida imposa la necessitat d’haver d’escollir i cal apostar. Així arribem a l’*aposta*, que significa un

fracàs aparent de la raó: si la raó fos capaç de demostrar l'existència de Déu, no seria necessari apostar. Allà on la raó sap que no pot saber res, li queda el dret de raonar sobre les conseqüències pràctiques de l'acció. L'aposta és una manera d'existir; finalment, *la religió cristiana*: el veritable cristianisme és “submissió i ús de la raó”. Una religió que suprimís la raó seria absurda i ridícula; una religió que s'expliqués racionalment no tindria res de sobrenatural. La religió cristiana evita aquests dos excessos. Que la religió sobrepassi la raó no vol dir que la contradigui. No serveix de res conèixer Déu sense estimar-lo: un coneixement de Déu sense Jesucrist és inútil i estèril: cal passar per Jesucrist per conèixer Déu i l'home.

No és el Déu dels filòsofs, sinó el Déu d'Abraham i de Jesucrist el que està present en el *Memorial*. Entre un món mut, significat pel “silenci dels espais infinits que horroritza” i un Déu amagat - però no absent - hi ha l'home que Lucien Goldmann ha qualificat de tràgic: la seva certesa no és la de la raó, sinó la del cor.